

Освіта Харківщини XXI століття

Створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти в умовах воєнного стану

*каталог шістнадцятої обласної тематичної онлайн-виставки
ефективного педагогічного досвіду*

*Любов. Покроєва, ректор
Харківської академії неперервної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України*

Шановні освітяни!

15-22 квітня 2024 року, незважаючи на складні умови воєнного часу, Харківська академія неперервної освіти провела чергову XVI онлайн-виставку за темою «Створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти в умовах воєнного стану». Було оголошено такі номінації: «Інформаційна безпека учасників освітнього процесу», «Психологічна підтримка та супровід учасників освітнього процесу, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі», «Сучасні здоров'язбережувальні технології навчання та виховання культури здоров'я учасників освітнього процесу», «Створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами: кращі практики закладів освіти та ІРЦ».

Основні завдання XVI онлайн-виставки: актуалізація пріоритетних напрямів розвитку освіти в регіоні відповідно до Концепції «Нова українська школа»; презентація кращих педагогічних практик: сучасних методичних розробок, новітніх моделей безпечного освітнього середовища, інноваційних технологій навчання, авторських навчальних проєктів; ознайомлення широкого кола громадськості з досягненнями педагогів, які представляють свій заклад освіти, та популяризація кращих педагогічних здобутків освітніх колективів або окремих учителів.

Особливу увагу приділено зазначеним номінаціям із таких причин:

1. Стан розвитку інформаційного суспільства, загальна доступність до різних видів ЗМІ, поширення ними маніпулятивних технологій, зокрема й характерних для ведення гібридної війни, вплив ЗМІ на формування свідомості та ціннісних орієнтацій обумовлюють виникнення проблем поведінки в сучасних підлітків.

Інтернет-простір став частиною життя сучасних дітей і все більше набуває ознак масового зараження, формує смаки, уподобання, стиль життя. Можливості швидкого доступу до інформації через активне використання для виходу в інтернет-мережу мобільних телефонів і планшетів підлітками, які ще не мають навичок критичного до цього ставлення, часто формує в них викривлену картину світу й відчуття всюдозволеності, перетворює на жертви інформаційних війн, кібершахрайства та кіберманіпуляцій, робить учасниками кібербулінгу.

Сучасна соціокультурна ситуація актуалізує завдання підвищеної уваги з боку педагогів до формування у підлітків безпечної поведінки, зокрема в інтернет-мережах, що є складовою профілактики негативних явищ і захисту прав дітей.

2. В умовах військової агресії рф питання забезпечення фізичної, психічної безпеки особистості набуває величезного значення: відновлення психічного здоров'я після тривалої дії стресових факторів залежить від організації діяльності практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти. Керованість і координованість діяльності фахівців психологічної служби є пріоритетним завданням на сучасному етапі реформування освітніх ланок. Одним із найважливіших напрямів є надання першої психологічної та кризової психологічної допомоги, психологічний супровід інклюзивної освіти й адаптація дітей із особливими освітніми потребами в закладах освіти. Пріоритетного значення набуває формування в учнів психологічної культури, духовності, асертивної поведінки, знань про здоровий і безпечний спосіб життя, удосконалення життєво необхідних умінь і навичок, уміння використовувати їх у навчальній та повсякденній діяльності, усвідомлення учнями ключових цінностей життя, формування особистості, інноватора, патріота й відповідної «Я-концепції».

Нова українська школа має будувати освітній простір на засадах компетентнісного й діяльнісного підходів, педагогіки партнерства, дитиноцентризму. Умовою повноцінного розвитку дитини є безпечний освітній простір, здоровий та сприятливий психологічний клімат в учнівських і педагогічних колективах в умовах воєнного стану.

3. Завданням освітнього процесу є не тільки навчити, сформувати вміння та навички, розвинути творчий потенціал, а й максимально зберегти здоров'я учнів, що є поняттям багатоплановим. Вирішення проблеми здоров'я дітей та підлітків потребує пильної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, медиків, батьків, представників громадськості. Але особливе місце відводиться освітній системі, яка повинна і має всі можливості для того, щоб зробити освітній процес здоров'язбережувальним. Цьому допомагає використання в освітньому процесі здоров'язбережувальних технологій, які об'єднують усі напрями діяльності закладу загальної середньої освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів.

4. Інклюзивна освіта, як соціальний та освітній феномен, є невід'ємним складником освітнього простору України, оскільки це перша сходинка до соціального включення кожної людини, незалежно від особливостей її розвитку та стану здоров'я, що наближує нас до європейських стандартів у сфері реалізації прав людей з інвалідністю. Побудова інклюзивного освітнього середовища дозволить кожній дитині, включаючи дітей, які мають серйозні відхилення в психофізичному або емоційному, соціальному й інших аспектах розвитку, навчатися разом з усіма в закладі освіти, при цьому враховується рівень можливостей кожної дитини. Якісна інклюзивна освіта є одним із головних чинників успіху дітей з особливими освітніми

потребами, а компетентні педагогічні працівники є провідниками позитивних змін в умовах інклюзивного закладу освіти.

У XVI обласній онлайн-виставці взяли активну участь і презентувати свій досвід 9 закладів освіти: 8 закладів загальної середньої освіти й 1 інклюзивно-ресурсний центр. Представляємо учасників виставки та їх напрацьовані досвіди роботи:

номінація «Інформаційна безпека учасників освітнього процесу»:

- Комунальний заклад «Безлюдівський юридичний ліцей імені І. Я. Підкопая Безлюдівської селищної ради» презентував досвід роботи за темою «Застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у процесі формування інформаційної культури учнівства в умовах воєнного стану»;

номінація «Психологічна підтримка та супровід учасників освітнього процесу, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі»:

- Комунальний заклад «Безруківський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області презентував досвід роботи за темою «Соціально-психологічна безпека освітнього середовища – запорука успіху учнів у реаліях сьогодення»;
- Шевченківський ліцей № 1 Шевченківської селищної ради Куп'янського району Харківської області презентував досвід роботи за темою «Психологічний супровід учасників освітнього процесу – ефективна складова створення безпечного освітнього середовища закладу освіти»;
- Комунальний заклад «Миколаївський ліцей» Зачепилівської селищної ради Красноградського району Харківської області презентував досвід роботи за темою «Забезпечення психологічної підтримки та супроводу учасників освітнього процесу під час воєнного стану»;
- Комунальний заклад «Харківський ліцей № 28 Харківської міської ради» презентував досвід роботи за темою «Психологічний супровід учасників освітнього процесу закладу загальної середньої освіти, як засіб підтримки ментального здоров'я»;
- Комунальний заклад «Харківський ліцей № 87 Харківської міської ради» презентував досвід роботи за темою «Практичні аспекти організації психосоціальної підтримки задля збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу в умовах сучасних викликів»;

номінація «Сучасні здоров'язберезувальні технології навчання та виховання культури здоров'я учасників освітнього процесу»:

- Комунальний заклад «Дергачівський ліцей № 1 імені Данила Бакуменка» Дергачівської міської ради Харківської області

презентував досвід роботи за темою «Формування екологічної свідомості дітей дошкільного віку»;

номінація «Створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами: кращі практики закладів освіти та ІРЦ»:

- Комунальний заклад «Харківський інклюзивно-ресурсний центр № 1 Харківської міської ради» презентував досвід роботи за темою «Створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації осіб із особливими освітніми потребами через надання корекційно-розвиткових і психолого-педагогічних послуг»;
- Комунальний заклад «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області презентував досвід роботи за темою «Соціально-інклюзивний простір без меж: реалії та перспективи КЗ».

На сайті Академії в розділі «Педагогічна виставка «Освіта Харківщини XXI століття», на підсторінці XVI онлайн-виставка (<http://surl.li/azxsg>), відкрито доступ для загального ознайомлення з конкурсними матеріалами учасників: відеопрезентації, практико-орієнтовані досвіди, відеовізитки, відеоролики, фрагменти дистанційних методичних заходів, методичні розробки уроків/занять, фотоальбоми.

Сподіваємося, що представлені закладами освіти досвіди й методичні матеріали слугуватимуть освітянам Харківської області надійним підґрунтям для формування та розвитку безпечного освітнього середовища в дистанційному форматі, допоможуть раціонально використовувати новітні здоров'язбережувальні технології, відтворити у своїй діяльності елементи успішного психологічного супроводу учасників освітнього процесу, проявляти творчий підхід під час соціальної адаптації та залучення до дистанційних занять дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного часу.

**Комунальний заклад «Безлюдівський юридичний ліцей
імені І. Я. Підкопая Безлюдівської селищної ради»**

Адреса: 62489, смт Безлюдівка, вул. Перемоги, 144 а,

Безлюдівська ОТГ, Харківська область

Телефон: (057)749-67-37, (057)749-66-32

E-mail: bezl-ur-lic@ukr.net

Сайт: <http://bezlyudivka-lyceum.edu.kh.ua/>

Тема: «Застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій у процесі формування інформаційної культури учнівства в умовах воєнного стану»

Умови, які склалися сьогодні в Україні, вимагають істотного підвищення якості цифровізації освітнього простору, а також висвітлення тенденцій щодо інформаційної безпеки освітнього середовища. На сьогодні важливо формувати не лише загальні уявлення про необхідність розумного, безпечного використання інформаційних технологій, а й звертати увагу на культуру здобуття та якісне використання інформації у здобувачів освіти. У зв'язку з війною та тривалим дистанційним навчанням постає необхідність запровадження системи інформаційних і комунікаційних технологій в освітній процес закладу загальної середньої освіти. Якісне запровадження цих технологій передбачає сформованість у здобувачів освіти відповідного рівня інформаційної культури. У Комунальному закладі «Безлюдівський юридичний ліцей імені І. Я. Підкопая Безлюдівської селищної ради» запроваджено систему

застосування інформаційних і комунікаційних технологій у процесі формування інформаційної культури учнівства. Урахування актуальності цього питання в освітньому процесі нашого закладу освіти відбувається постійно. Починаючи з 2019 року, лідери учнівського самоврядування, психологічна служба, методична рада ліцею працюють у системі для забезпечення інформаційної безпеки освітнього процесу.

Так, у 2019 році практичним психологом-методистом Беляєвою К.Ю. та соціальним педагогом Іванюк К.В. розроблено програму для підлітків «Обережність і обачливість – помічники мого життя» з профілактики секстингу серед підлітків. Програма спрямована на профілактику інтернет-залежності та

формування навичок безпечної поведінки в мережах. Значущість і важливість програми відзначена на III етапі в номінації «Соціальний педагог» Конкурсу авторських програм для працівників психологічної служби «Нові технології у новій школі – *третє місце*, у 2021 році схвалена Інститутом модернізації змісту освіти для використання в закладах загальної середньої освіти. Також авторки розробили програму з формування безпечного освітнього простору в закладах освіти «Життя – мій безпечний простір», яка спрямована на формування інформаційної та соціальної компетентності здобувачів загальної середньої освіти. У 2021 році програма відзначена серед призерів конкурсу авторських програм на III етапі – *третє місце* серед соціальних педагогів.

До реалізації питання формування інформаційної культури учнівства залучено і юних науковців нашого ліцею. Так, протягом 2021 – 2024 років під керівництвом практичного психолога-методиста Беляєвої К. Ю. здійснюється підготовка та успішний захист учнівських проєктів, які на II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН посіли призові місця в секціях «Педагогіка», «Соціологія», «Філософія». З урахуванням сучасних викликів дистанційного навчання та специфіки використання інформаційних технологій в освіті основний фокус діяльності переноситься на розуміння процесу комунікації, налагодження ефективної взаємодії з учнівством. Для пошуку нових можливостей більш ефективної комунікації із суб'єктами освітнього процесу педагогічним колективом постійно робиться акцент на підвищення рівня власної інформаційної культури, використання сучасних можливостей цифрових сервісів і платформ.

У червні 2021 року Катерина Юрїївна пройшла навчання за програмою «Цифровий простір педагога», а у вересні цього ж року долучилася до Всеукраїнського онлайн хабу. Вона створює власні розробки та презентує їх на Всеукраїнському рівні вже три роки, обмінюється досвідом із колегами на форумах із педагогічної проблематики, особливостей формування soft skills як педагогів, так і учнівської молоді. Така ініціатива створює додаткові можливості для організації системи роботи в умовах дистанційного навчання. Наразі продовжується пошук ефективних форм і засобів формування інформаційної культури.

З 2021 року в ліцеї запроваджено програму онлайн-клубу «Smart Club House». Завдання діяльності онлайн-клубу спрямовані на формування інтересу до інформаційної проблематики, розвиток медіаграмотності, готовності до критичної оцінки інформації.

Програма складається із занять, які враховують критерії розвитку інформаційної культури. За результатами соціологічного дослідження 2021 – 2023 років встановлено низький рівень обізнаності учнів із питань інформаційної культури. Глибоке вивчення причин низьких показників інформаційної культури дозволило виявити ті з них, що пов'язані з недостатнім розвитком навичок у здобувачів освіти щодо опрацювання інформації, виявлення фейків. З урахуванням особливостей воєнного часу сплановано діяльність онлайн-клубу, спрямовану на формування знань про безпеку в мережі, особливостей використання інформації, її опрацювання.

Учасники онлайн-клубу Smart Club House проходять заняття за допомогою онлайн-ресурсів. Учні усвідомлюють, що не тільки педагоги й фахівці в галузі медіа мають сприяти розвитку інформаційної культури, а й вони самі можуть стати учасниками цієї діяльності. Проведення занять за допомогою сучасних онлайн-ресурсів дозволяє розвивати презентаційні навички.

Учні ознайомлюються з блогом президента ліцею (Іванчіхіна Крістіна), а також пропонують свої ідеї для впровадження засобів для ефективної діяльності Міністерства інформації (Беркар Софія). Участь у самоврядуванні

спрямована на підвищення інтересу до використання сучасних інформаційних технологій. Так, Іванчіхіна Крістіна розробила власний блог із проблематики розвитку пізнавальних процесів підлітків. Ураховуючи виклики й освітні втрати здобувачів освіти в сучасних умовах, вона представила матеріали заняття з можливостей розвитку пам'яті та мислення. Проведення цих занять і використання інформації з блогу дозволило відслідкувати динаміку залучення підлітків до процесу проєктування, зокрема на заняттях медіаграмотності з учнями 5-х класів. Відстежуються позитивні зрушення у засвоєнні знань із використанням інформаційних ресурсів. Проведення занять з урахуванням сучасних цифрових застосунків, використання ігрових методів і технологій сприяє підвищенню ефективності формування інформаційної культури учнівства.

Такі складові інформаційної культури як інформаційна грамотність і критичне та креативне мислення є важливими для успішної професійної реалізації. У 2023 році під керівництвом практичного психолога-методиста Беляєвої Карини та призерки Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН Талків Юлії створено блог для учнів із метою більш ефективного опанування ними важливої тематики інформаційної безпеки в мережі.

З минулого року організовано серію занять, під час яких розглянули переваги та недоліки використання соціальних мереж. Найбільш ефективними виявилися заняття з питань блогерства, захисту персональних даних.

Цікавим було проведення інтерактивного заняття «Професії майбутнього» (за допомогою сервісів миттєвого опитування Tricider.com; рандомних коліс і хмар слів, що сприяло підвищенню показників за когнітивно-цільовим критерієм). Також оригінальним і насиченим було заняття «Спілкуємося конструктивно в мережах». З вересня 2023 року в ліцеї запроваджено курс із медіаграмотності, а з 2022 – «Культура добросусідства». Актуалізація питань з тематики інформаційної безпеки під час викладання цих курсів впливає на формування інформаційної культури учнівства.

Використовуючи цифрові інструменти у процесі розвитку медіаграмотності, як складової інформаційної культури, педагоги мають змогу пересвідчитися, що вони сприяють розвитку критичного мислення, прогнозування, осмислення інформації. Це уможливило оптимізувати час

підготовки до занять, активізувати пізнавальну діяльність учнів і учениць, що дозволяє підвищити інтерес до занять в умовах дистанційного навчання. Захоплення ідеями спільного творення під час занять за допомогою сучасних технологій дистанційного навчання, використання онлайн-дошок, сервісів для генерації ідей, онлайн-буклетів, сервісів для створення історій у мережі сприяє підвищенню рівня інформаційної культури.

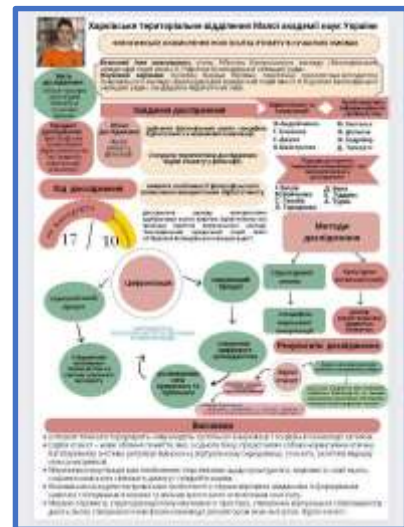
Із 2019 року наші здобувачі освіти беруть участь у заходах, які проводить Лабораторія критичного мислення Національного центру «Мала академія наук України», під час яких оволодівають навичками використання інформаційних технологій, цифрових сервісів, отримують досвід презентації власних розробок. Із 2022 року учні беруть участь у Genius Olympiad Ukraine: Федорченко Єгор має срібло, Іванчіхіна Крістіна виборола бронзу в березні 2024 року. Готуючи до захисту свої проекти з креативного письма (есе та поезія), учні захоплюють до такої діяльності інших дітей, відчуваючи потребу у формуванні успішної особистості, яка володіє сучасними ІКТ, уміє представити результати своєї творчої діяльності, захопити своєю ідеєю через сучасні засоби комунікації.

Наші ліцеїсти посідають призові місця, захищаючи проекти з проблематики інформаційної культури, мережових конфліктів, подаючи до друку тези та статті. Так, у вересні 2023 року заступник директора з навчально-виховної роботи Сергієнко В. С. організував роботу учнівсько-педагогічної не (конференції), під час роботи якої було презентовано досвід учнівства та педагогів із формування інформаційної культури в закладі освіти.

Із 2021 року Іванчіхіна Крістіна є призеркою секції «Філософія» II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН (тематика мережових конфліктів і мережевої комунікації). У 2024 році на II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт МАН Безпалій Ілля посів

III місце за результатами представлення проекту з проблематики Digital-етикету у філософському контексті з урахуванням умов війни та дистанційного навчання.

Результати проведеного експерименту й оцінки рівня сформованості інформаційної культури в учнів старшої школи експериментальної та контрольної груп, а також отримані дані

підтверджують ефективність програми онлайн-клубу «Smart Club House», який діє на базі ліцею з 2021 року. Зокрема, підтвердили свою ефективність засоби з підвищення рівнів інформаційної культури за мотиваційно-ціннісним, когнітивно-цільовим і особистісно-рефлексивним критеріями з урахуванням особливостей воєнного стану та впливу сучасних інформаційних, комунікаційних технологій на освітній процес учнівства, його соціалізацію.

Здобувачам профільної середньої освіти запропоновано долучитися до ініціатив щодо діяльності інформаційного центру, проведення просвітницької роботи з профілактики явища секстингу в житті підлітків, розвинути навички модерації та медіаграмотності під час війни, здатність до критичної оцінки інформації, вміння розпізнавати фейки та маніпуляції в мережі Інтернет, пропонувати нові ідеї щодо оцінки якості інформації, створювати проекти з журналістики, блогерства, соціології медіа, брати участь в обговореннях стратегії розвитку, наприклад, нашого закладу освіти, ініціювати вихід на участь у Всеукраїнських проєктах щодо формування інформаційної культури учнівства в умовах сьогодення. Безперечно, що актуальним є питання сприйняття підлітками інформації в умовах воєнного стану.

Педагогічний колектив ліцею працює над упровадженням ідей інформаційної культури у здобувачів освіти, залучаючи юних науковців до проведення просвітницької роботи в цьому напрямі.

Олена Камеліна, директор ліцею

**Шевченківський ліцей № 1 Шевченківської селищної ради
Куп'янського району Харківської області**

Адреса: 63601, провулок
Шкільний, 12, смт Шевченкове,
Куп'янський район,
Харківська область
E-mail: school1.2015@ukr.net
Сайт: <https://shevch.litsey1.pp.ua/>
Телефон: +38(05751)5-15-93

Тема: «Психологічний супровід учасників освітнього процесу – ефективна складова створення безпечного освітнього середовища закладу освіти»

У складних умовах воєнного стану в Україні концепція безпеки набуває глибшого значення, на новий рівень актуальності піднімається питання створення безпечного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу. Надважливо в цей час створити всі можливі умови для забезпечення захисту життя та здоров'я дітей, розвивати навички основних правил безпечної поведінки, механізми стресостійкості, учити використовувати техніки стабілізації емоційного стану.

Т. Цюман і Н. Бойчук визначають безпечне середовище з безпечними умовами навчання та праці, комфортною міжособистісною взаємодією, яка сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, як середовище, вільне від будь-яких проявів насильства, де достатньо ресурсів для запобігання цим негативним явищам, а також де дотримуються права і норми фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Створення безпечного освітнього середовища – це постійний процес, що вимагає постійного вдосконалення, адаптації та доповнення. Шевченківський ліцей № 1 Шевченківської селищної ради Куп'янського району Харківської області постійно вдосконалює свої підходи до забезпечення безпеки та підтримки для всіх учасників освітнього процесу. За останні роки педагогічний колектив напрацював низку матеріалів із цього напрямку, якими залюбки ділимося з колегами на районному, обласному та всеукраїнському рівнях.

Так, у травні 2021 року ліцей представляв свій досвід роботи на XII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2021» і здобув

перемогу в номінації «Психологічний супровід освітніх реформ у діяльності психологічної служби» – нагороджений золотою медаллю та дипломом переможця.

У грудні 2021 року брали участь в XI обласній онлайн-виставці ефективного педагогічного досвіду «Освіта Харківщини ХХІ століття» в номінації «Школа як простір дитинства: створення безпечного освітнього середовища». Нагорода – диплом II ступеня.

У 2022-2023 навчальному році, відповідно до листа МОН від 14.08.2020 №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)», був проведений моніторинг актуального стану освітнього середовища. Результати анкетування показали рівень безпеки, комфорту та привабливості закладу освіти з точки зору учасників освітнього процесу (учнів, батьків, педагогів). Показники результатів моніторингу внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти, що порівняно з минулими роками не зменшилися, виявили достатній рівень.

Орієнтуючись на власний досвід, результати моніторингу, запити учасників освітнього процесу та вимоги сьогодення, заклад освіти ставить перед собою завдання, які забезпечать:

- реалізацію прав і норм щодо фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки учасників освітнього процесу в умовах війни;
- організацію вільного від дискримінації та насильства освітнього простору;
- створення інклюзивного, розвивального та мотивуючого до навчання простору;
- психоемоційну підтримку та супровід усіх учасників освітнього процесу;
- навчання дітей, батьків, учителів основ самопомоги, емоційної стабілізації.

Однією з передумов безпечного освітнього середовища, незважаючи на дистанційну форму навчання, у ліцеї є розроблений, доведений до відома й опрацьований усіма учасниками освітнього процесу чіткий алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях. Діє протокол безпеки, яким керуються педагоги та учні щодо дій під час повітряних тривог, перебування в безпечному місці, поведження під час онлайн-уроків.

Мінна безпека є невід’ємною та надважливою складовою безпечного освітнього середовища. З метою формування знань, які допоможуть розпізнати вибухонебезпечні предмети й усвідомлювати

алгоритм грамотної поведінки в нестандартних обставинах, опанувати нові звички та знання, які допоможуть підвищити обізнаність щодо мінної безпеки, у 2022-2023 н. р. всі педагоги й учні пройшли два етапи навчання, що проводили сапери розмінування ТОВ «ДЕМІНІНГ СОЛЮШНС». Також учні початкової школи стали активними учасниками конкурсу малюнків із мінної безпеки, акції «Бережи своє життя! Обережно! Міни!», у ході якої були створені інформаційні плакати для мешканців селища та відеоролик «Мінна безпека від учнів Шевченківського ліцею №1» <https://youtu.be/S14bVQMDbOc>.

У 2023-2024 навчальному році були проведені заходи з мінної безпеки для учнів 1–4, 5–11 класів, які організували представники Данської ради у справах біженців.

Психологічна служба та учні 10 класу нашого ліцею розробили інтерактивний плакат із мінної безпеки «Пес Патрон попереджає: «Обережно! Міни!»» <https://view.genial.ly/65f7eee7a6b02d001490dae1/guide-minna-bezpeka-pes-patron-poperdzhaye-oberezhno-mini-kobilinska-yuliya>. Ця робота у 2024 році взяла участь в обласній акції «Молодь – за здоровий спосіб життя» до Всесвітнього дня здоров'я.

Безпечне середовище позитивно впливає на мотивацію та бажання бути залученим до активної діяльності. Наші учні – постійні учасники й переможці інтелектуальних і творчих конкурсів.

У 2021/2022 н. р. маємо перемогу на Всеукраїнському рівні: Даниленко Ксенія, учениця 7-А класу, посіла I місце у Всеукраїнському конкурсі «Львів з ароматом кави». Бурлака Поліна, учениця 8-А класу, посіла I місце в обласній акції «Молодь – за здоровий спосіб життя».

У 2022/2023 н. р. маємо перемоги на обласному рівні: Кобилінська Юлія, учениця 9-А класу, посіла I місце в обласній акції «Молодь – за здоровий спосіб життя», напрям «Дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей. Психологічна допомога

дітям під час війни»; Даниленко Ксенія, учениця 9-А класу, посіла I місце в обласному конкурсі «Валеологічна культура – вибір ХХІ ст.», напрям «Культура спілкування в сучасній школі. Особливості булінгу в шкільному віці, протистояння та профілактика».

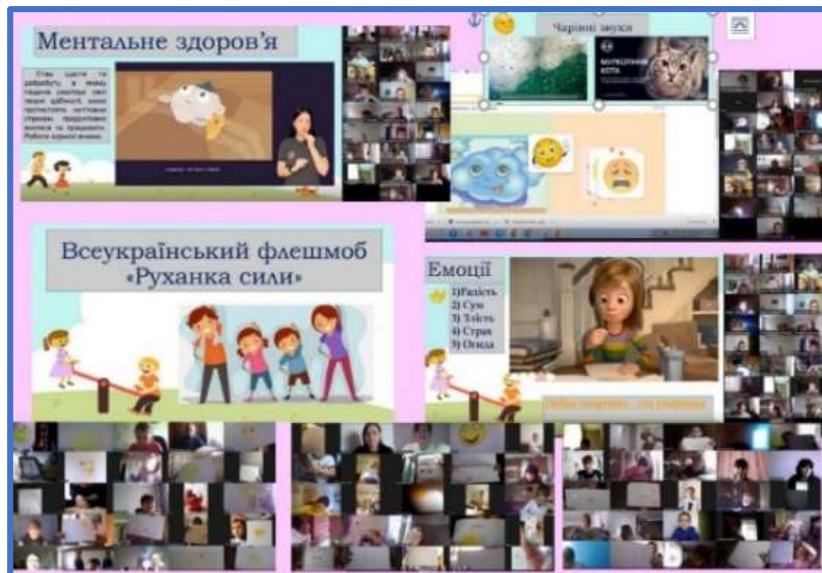
У 2023-2024 н. р. учні ліцею брали участь у Конкурсі найактивніших закладів освіти – учасників Global Money Week: створено 3 команди (залучено більше 100 учнів ліцею початкової та середньої школи), 1 команда – переможці обласного та учасники національного відбору.

Активними учасниками онлайн-змагання з кібербезпеки, European Cyber Security Cup 2023, м. Берлін, стали 6 учнів.

Подано дві роботи до обласної акції «Молодь – за здоровий спосіб життя», напрям «Мінна безпека» та «Дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей».

Учні створюють профілактичні відео: проєкт у рамках Всеукраїнської акції

«16 днів проти насилля» – «Жест, який рятує!» https://youtu.be/4rGqbtH_HR8, до Дня ментального здоров'я – «Руханка сили» <https://youtu.be/MyWxUwsCmyc>, до тижня протидії булінгу – «Людина – основа толерантності» <https://youtu.be/oEUcP3AdYqA>, до Дня психічного здоров'я – «Поради, які допоможуть підтримувати психічне здоров'я у нелегкий час» <https://youtu.be/DnmQzsUrcVs>; Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства» – «Шевченківський ліцей №1 презентує» <https://youtu.be/yxFNiw6S9Ic>.

Під час створення безпечного освітнього середовища профілактична робота щодо попередження негативних явищ в учнівському середовищі є одним із пріоритетних напрямів. З метою

профілактики та попередження негативних явищ в учнівському середовищі проводяться тематичні дні та тижні із залученням усіх учасників освітнього процесу: тиждень попередження суїцидальних тенденцій «Життя барвисте та цікаве», тиждень психології «Всесвіт моєї душі», Всеукраїнський тиждень протидії булінгу «Зупинимо булінг разом!», щорічна акція «16 днів проти насильства», тиждень протидії торгівлі людьми «Знати, щоб попередити!», День психічного здоров'я «В дзеркалі душі», День безпечного інтернету.

Особливо актуальним є проведення «Ресурсних зустрічей» для всіх учасників освітнього процесу, адже відчуття безпеки дитини складається з двох факторів – власного відчуття та емоційного стану батьків або дорослих, які поряд. У цьому напрямі здійснюється психологічна допомога та емоційна підтримка учнів і батьків, спрямована на збереження та зміцнення психічного здоров'я в умовах воєнного стану. Під час зустрічей опановуються техніки стабілізації емоційного стану (техніки заземлення, дихання, самомотивації, АРТ-терапевтичні вправи тощо) та розвиток стресостійкості, пошуку ресурсів, виносяться на обговорення питання, які хвилюють учасників. Активно діє блог практичного психолога, де висвітлюються актуальні матеріали різного тематичного спрямування <https://svetlanaovcharenko.blogspot.com/>, скринька довіри dovira.tut@gmail.com, індивідуальні консультації.

У грудні 2023 року в закладі освіти відкрився розвиваючий освітній простір «Острівець дитинства». Він створений для дітей, які мають прояви тривожності, замкненості, агресивності, емоційного виснаження, безсоння та інші деструктивні стани.

Робота в кімнаті емоційно-психологічного розвантаження сприяє кращій адаптації та мотивації до навчання, профілактиці емоційного вигорання, дає змогу не лише зняти психологічне напруження, а й створити радісний настрій та відчуття безпеки, сприяє фізичному, емоційному, інтелектуальному й духовному здоров'ю не лише дітей, батьків, а й педагогів.

В умовах воєнного стану з учителями проводяться:

- тренінги, семінари, які допомагають у професійній діяльності педагогів, розвивають психологічну компетентність і професійну рефлексію педагогів,

сприяють профілактиці емоційного вигорання педагогічних працівників, розвивають навички надання першої психологічної допомоги, виявлення тривожних дітей, опрацьовуються методики емоційної підтримки учнів і самодопомоги;

- педагогічні ради, на яких розглядаються питання попередження випадків булінгу, необхідності вчасного розпізнавання ознак, алгоритми реагування на його прояви й ефективної підтримки жертв, попередження випадків домашнього насилля, інтернет-безпеки;
- психолого-педагогічні консилиуми, що є особливо актуальними, адже, крім традиційних питань супроводу учнів адаптаційних класів, на них розробляються адаптаційні заходи щодо учнів із числа внутрішньо переміщених осіб, складається план підтримки соціально-психологічного, емоційного, навчального компоненту.

Педагогічний колектив протягом останніх трьох років в онлайн-форматі проходив навчання та методичний супровід під керівництвом досвідчених викладачів і кураторів КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»: навчання з підготовки тренерів-педагогів, тематичні спецкурси, методичні колоквиуми, школа молодого фахівця тощо.

Створення безпечного освітнього середовища в умовах війни – це та ще задача із зірочкою, адже це робота в режимі особливої відповідальності, працездатності, наполегливості, єдності, відкритості всіх учасників освітнього процесу.

Але саме така злагоджена діяльність перетворюється із випробувань на рушійну силу. Це можливість побудувати міцний фундамент, відчути атмосферу комфорту, сприятливого соціального та психологічного клімату, що наповнює та налаштовує кожну особистість на раціональні вчинки, креативні й інноваційні підходи, сприяє зміцненню колективного духу, який зберігається навіть у труднощах, може протистояти викликам і забезпечити безпеку та добробут для всіх.

Надія Приходько, директор ліцею

**Комунальний заклад «Миколаївський ліцей»
Зачепилівської селищної ради Красноградського району
Харківської області**

Адреса: вул. Харківська, 76-Д, с. Миколаївка,
Красноградський район, Харківська область, 64423
E-mail: kzmikolaiivskijlicej@gmail.com
Сайт: <https://sites.google.com/view/milolajivka-school>
Телефон: +380996578892

Тема: «Забезпечення психологічної підтримки та супроводу
учасників освітнього процесу під час воєнного стану»

У нашій країні вже більше двох років іде війна з безжальним ворогом. Українцям довелося зіткнутися з такими жорстокими реаліями, як обстріли, окупація, переселення до більш безпечних місць проживання в країні та поза її межами, втрата відчуття безпеки та спокою. Багато з них зазнали поранень, травм, втратили близьких і рідних. Такими ж складними, як і фізичні, є травми психологічні. Значна частина українців потребує психосоціальної підтримки, особливо вразливі категорії – люди з обмеженими можливостями, літні люди, діти. Саме тому необхідно забезпечити психосоціальною підтримкою всіх, хто її потребує. Для учасників освітнього процесу місцем, де вони можуть отримати таку підтримку, є їхні заклади освіти.

У таких непростих реаліях функціонує наш ліцей, де навчається 159 учнів (8 із них – це внутрішньо переміщені особи), надають освітні послуги 20 педагогів.

Одним із пріоритетних завдань закладу є забезпечення психологічної підтримки та супроводу учасників освітнього процесу, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі.

Значну допомогу надає практичний психолог Комунального закладу «Миколаївський ліцей» Губа Наталія Вадимівна, яка здійснює психологічний супровід учасників освітнього процесу закладу протягом 14 років. Особливо актуальним і необхідним він став із початком війни в Україні. Психосоціальна допомога спрямована на психологічну підтримку всіх учасників освітнього процесу в складних і кризових ситуаціях, які викликають емоційний дискомфорт і нестабільність. Ці заходи сприяють ефективній адаптації до соціального середовища, до мінливих життєвих умов, навчають інструментів подолання стресу.

Значну увагу означеній темі приділено в наукових працях Панка В.Г., Марінушкіної О.Є, Маслоу А., Сельє Г., Ройз С., Лахада М., на які спирається та використовує у своїй практичній діяльності психологиня закладу.

Метою статті є висвітлення досвіду діяльності ліцею з психологічної підтримки та супроводу учасників освітнього процесу.

Для реалізації мети було поставлено такі завдання:

- розглянути шляхи надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу;
- визначити вплив ефективного психологічного супроводу на формування стресостійкості;
- продемонструвати методи й техніки, які можуть бути застосовані практичним психологом і педагогами для забезпечення психологічної підтримки учнів у воєнний період;
- розкрити значення взаємодії між закладом освіти, сім'єю та психологічною службою для успішної підтримки дітей під час воєнного стану;
- сприяти поширенню досвіду з психологічної підтримки учасників освітнього процесу та створенню сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі серед педагогічних працівників громади.

У закладі освіти розроблена модель системи роботи, згідно з якою практичний психолог і педагогічний колектив здійснюють психологічну підтримку та супровід усіх учасників освітнього процесу, застосовуючи при цьому доцільні форми й методи.

Одним із основних завдань педагогічного колективу є створення безпечного, сприятливого середовища для здобувачів освіти. Тому робота практичного психолога спрямована, у першу чергу, на забезпечення емоційного комфорту учнів, на формування у них стресостійкості, адже в умовах війни вміння вчасно опанувати себе, керувати своїм тілом і думками є ключовим.

Практичний психолог провела урок до Дня ментального здоров'я «Ти як?» у рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я, ініційованої першою леді України Оленою Зеленською. *Мета цієї кампанії* – сприяти формуванню в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я, дати розуміння та показати інструменти, які допоможуть українцям дбати про свій внутрішній стан. Діти брали участь у заняттях з елементами тренінгу, арттерапевтичних і просвітницьких заходах, спрямованих на формування стресостійкості: «Світ моїх емоцій» (4-6 класи), «Як зі стресу зробити еустрес» (8-11 класи), «Стрес: як із ним боротися» (7-9 класи), казкотерапевтичне заняття для учнів 1-4 класів «Я все зможу».

Забезпеченням психологічної підтримки здобувачів освіти займаються також і педагогічні працівники. Часто саме вони першими помічають проблеми в учнів, спілкуються з ними та їхніми батьками, а потім формують запит психологу для подальших дій. Психологиня після проведеної роботи надає рекомендації вчителям.

Так, наприклад, під час уроків учителі для психологічного розвантаження та покращення емоційного стану дітей використовують «Психологічні хвилинки». Такі вправи допомагають позитивно налаштуватися на урок, зняти напруження, відновити почуття безпеки та емоційного комфорту. Кожен з учителів початкової, середньої та старшої ланки обирає саме ті вправи, які підходять їхнім учням за віком, відповідають настрою, змістовому наповненню.

Під час позакласної та виховної роботи педагоги також долучаються до психологічної підтримки, проводячи заходи для згуртування учнівського колективу, профілактики шкідливих звичок і пропагування здорового способу життя, формування самооцінки дітей та дружніх стосунків між ними. Для досягнення цієї мети учнів залучають до акцій, флешмобів, виховних заходів.

Усі учасники освітнього процесу залучаються до спільних навчально-просвітницьких заходів, метою яких є підвищення психологічної культури дітей та їхніх батьків, формування безпечної поведінки в соціальних мережах, роз'яснення небезпеки субкультур і закритих молодіжних груп. З цією ж метою психолог розробляє пам'ятки та презентації для батьків.

Під час просвітницької роботи з батьками та здобувачами освіти практичний психолог опрацювала з ними дихальні вправи, техніки на заземлення, які можуть допомогти людині відчутти своє тіло, «повернутися» до реальності, дадуть змогу знову керувати своїми рухами й думками у стресовій ситуації (перебування в бомбосховищі, обстріл, руйнування будівлі). Також ознайомила з арттерапевтичними методиками, які допоможуть відволікти дітей та переключити їхню увагу на свою діяльність і нададуть відчуття спокою (наприклад, під час перебування в укритті, далеко від дому, у чужому місті).

Для того щоб якісно виконувати свою роботу, мати сили надавати психологічну підтримку здобувачам освіти, учителі повинні самі бути в ресурсі, емоційно стабільними, володіти інструментами подолання стресу та методиками роботи з учнями різних вікових категорій, уміти заспокоїти

дитину, надати їй першу психологічну допомогу в разі надзвичайної ситуації.

Саме з цією метою практичний психолог ліцею проводить роботу з педагогічним колективом за різними напрямками. Систематично педагогічні працівники є учасниками розвивальних і корекційно-відновлювальних занять. Важливий аспект психологічного здоров'я педагогів – профілактика емоційного та професійного вигорання. Тренінг «Я – корабель, що ніколи не потоне» був спрямований на превенцію цих явищ (червень 2022). Корисним визнали педагоги арттерапевтичний тренінг «Як не згоріти на роботі» (жовтень 2023). На розвиток стресостійкості було націлене заняття з елементами тренінгу «Стрес: причини виникнення та шляхи подолання» (серпень 2022).

У вересні 2022 року для дослідження емоційного стану учнів провели опитування «Емоційний стан здобувачів освіти». Повторне опитування було здійснене у вересні 2023 року. Результати дослідження показали, що проведена в ліцеї робота, спрямована на

зміцнення психологічного здоров'я здобувачів освіти, покращила емоційний стан учнів.

Психолог постійно підвищує рівень своєї кваліфікації шляхом самоосвіти, участі у вебінарах, семінарах, круглих столах, проєктах, курсах для того, щоб якісно реалізовувати психологічний супровід усіх учасників освітнього процесу.

2022 року Наталія Вадимівна, психологиня ліцею, висвітлила свій досвід роботи на Фестивалі «добрих практик» освітян Харківщини «Майстри педагогічної справи презентують», де її було відзначено Дипломом III ступеня в номінації «Практична психологія та соціальна робота».

Отже, лише системна робота педагогічного колективу щодо психологічної підтримки та супроводу учасників освітнього процесу під час воєнного стану може забезпечити безпечне й комфортне середовище в закладі освіти, надати здобувачам освіти ефективні інструменти подолання стресу, сприяти підвищенню психологічної компетентності педагогічних працівників, допомогти зберегти психологічне благополуччя в умовах війни.

Ольга Миргородська, директор ліцею

**Комунальний заклад «Харківський ліцей № 28
Харківської міської ради»**

Адреса: 61064, вул. Юрія Паращука, б.61,
м. Харків,

E-mail: schol_28@ukr.net

Сайт: <http://school28.edu.kh.ua/>

Телефон: +380 (050) 888-95-23

Тема: «Психологічний супровід учасників освітнього процесу закладу загальної середньої освіти, як засіб підтримки ментального здоров'я»

Забезпечення своєчасної психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу в умовах кризової ситуації, зумовленої воєнними діями, налаштування на освітню діяльність стало одним із пріоритетних напрямів роботи комунального закладу «Харківський ліцей № 28 Харківської міської ради».

Ураховуючи складну безпекову ситуацію, перед адміністрацією ліцею постало завдання: «прокачати» психологічно вчителів шляхом проходження курсів підвищення кваліфікації, участі в різноманітних програмах, благодійних проектах, тренінгах тощо.

Задля створення ресурсного психологічного освітнього простору в закладі освіти працює психологічна служба. Древаль Олена Валеріївна, практичний психолог комунального закладу «Харківський ліцей № 28 Харківської міської ради», працює у форматі онлайн і забезпечує всі напрями діяльності, що й за умови очного навчання:

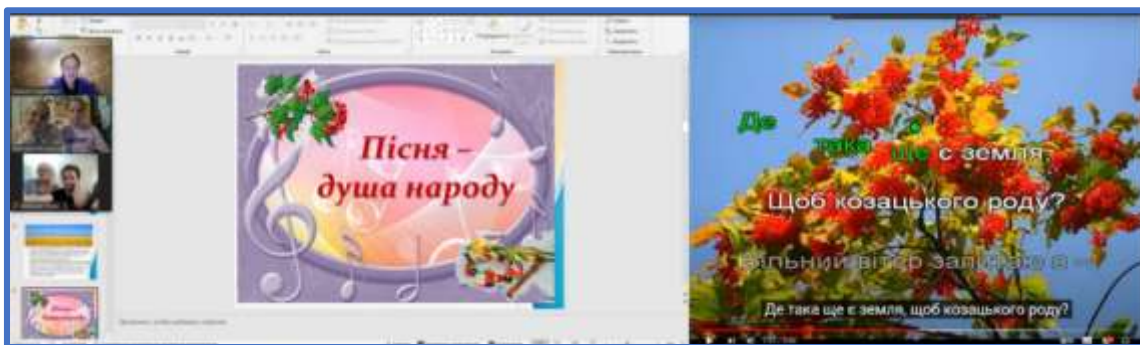
- діагностика;
- консультування;
- корекційно-розвиткова робота;
- просвітницька робота;
- профілактична діяльність;
- співпраця з громадськістю.

На сайті закладу освіти ведеться розділ [«Соціально-психологічна служба»](#), де постійно розміщуються корисні посилання для учасників освітнього процесу, соціальні ролики, рекомендації для педагогічних працівників, батьків, учнів.

Упродовж освітнього процесу вчителі проводять психологічні хвилинки, релаксаційні та ритмічні вправи. Класні керівники організують «Теплі зустрічі» в онлайн режимі, під час яких діти діляться своїми новинами, підтримують один одного. Учні залучаються до участі в різноманітних акціях, проєктах, спрямованих на підтримку психологічного здоров'я, таких як «На варті ментального здоров'я», «У єдності наша сила», «Подаруй тепло захиснику», «Добро починається з тебе», «Психологічна прокачка до НМТ», «Безпечно повернення до навчання в Україні» та інші.

З 4 вересня 2023 року комунальний заклад «Харківський ліцей № 28 Харківської міської ради» став базовим закладом у Новобаварському районі, який відповідає за організацію освітнього процесу в метрокласах. Робота метрошколи передбачає змішане навчання. За кожним метрокласом закріплено психолога.

Упродовж робочого дня практичним психологом проводяться заняття за наступним алгоритмом в груповій та індивідуальній формі.

1. Зустріч дітей. З ранку психолог зустрічає дітей, відслідковує їх емоційний стан і в разі необхідності проводить індивідуальну роботу.

2. Ранкове коло. Під час проведення ранкового кола вчитель та психолог обов'язково працюють в парі. Вправи під час проведення ранкового кола мають на меті: з'ясування та відновлення емоційного

стану, створення позитивного настрою, атмосфери довіри та доброзичливості. Активізація та стимулювання пізнавальної

діяльності. Формування комунікативних навичок і вмінь, навичок взаємодії та співпраці з однокласниками.

3. Психологічні хвилинки у зручний час та слухній нагоді допомагають учням впоратися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу, завдяки чому створюється сприятлива атмосфера, яка дає змогу дітям розслабитися, стати більш спокійними та врівноваженими, зняти емоційне напруження, а також дозволяють краще зрозуміти свої почуття, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту.

4. Перерва. Проводяться психологічні вправи та ігри з метою зняття м'язового напруження, для зняття втоми, напруги, агресії. За допомогою гри можна прищепити дитині всі необхідні їй знання, комунікативні навички, вміння правильно висловлювати свої думки та почуття.

5. Завершення дня. Проводяться релаксаційні вправи, психогімнастика з метою розслаблення, стабілізації внутрішнього стану учнів.

У серпні 2023 року в нашому ліцеї було створено творчу групу, яка розробила план заходів, спрямованих на забезпечення своєчасної та систематичної підтримки психологічного стану дітей під час уроків і в позаурочний час. Також творча група розробила психологічний тренінг «Емоційний сніданок», мета якого – відкрити шлях до світу емоцій. Тренінг розрахований на різні вікові категорії: проводиться як зі здобувачами освіти, так і з батьками та педагогами. Формат проведення – офлайн і онлайн.

Творча група налагоджує контакти з різноманітними організаціями, благодійними фондами, громадськими об'єднаннями, які займаються підтримкою ментального здоров'я. Так, завдяки активній участі в програмах Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) запроваджено різноманітні ресурсні дні, засновані на календарі С. Ройз: «День ВАУУУУУ!», «День тупотіння ногами», «День, коли ми кажемо собі чи іншому: ТИ ДИВО», «День улюблених ароматів», «День живої води» тощо. Традиційно, у кінці навчального року – 1 червня, на базі нашого закладу проводиться захід «Relax-Fest», який допомагає учням зняти емоційну, фізичну напругу перед виходом на літні канікули.

У 2024 році адміністрація закладу поділилася досвідом роботи з даного питання на міжнародній освітній офлайн-конференції «Kharkiv: Education Under Ground», виступ за темою «Організація освітнього процесу в метрошколі. Психологічна підтримка».

У грудні 2021 року директор ліцею здобула другу вищу освіту за спеціальністю «Психологія». Отримані знання, практичний досвід, спільна робота педагогічного колективу допомагають створювати ресурсний психологічний простір для всіх учасників освітнього процесу.

Колектив ліцею вже неодноразово брав участь у обласних тематичних онлайн-виставках ефективного педагогічного досвіду «Освіта Харківщини XXI століття», так здобули: у X обласній онлайн-виставці ефективного педагогічного досвіду – II місце, у XIV обласній онлайн-виставці ефективного педагогічного досвіду – I місце. Залюбки презентуємо роботу ресурсно-психологічної служби ліцею щодо організації психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу, тому що маємо багато напрацювань і вважаємо доцільним ділитися набутим досвідом.

Ольга Ляпунова, директор ліцею

**Комунальний заклад
«Харківський ліцей № 87 Харківської міської ради»**

Адреса: вул. Башкирська, 2,
м. Харків, 61177
Телефон: 725-86-92
e-mail: school87_kh@ukr.net
Сайт: <http://school87.edu.kh.ua/>

Тема: «Практичні аспекти організації психосоціальної підтримки задля збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу в умовах сучасних викликів (з досвіду роботи психологічної служби Харківського ліцею № 87)».

Сучасні виклики та страшні реалії повномасштабної війни (смерть близьких, руйнування домівки, окупація української території, бомбардування та обстріли, локдауни) вимагають від освітян професійних відповідей щодо налагодження максимально комфортних умов роботи в надзвичайно стресових обставинах. Саме тому першочерговим завданням освітянської спільноти наразі є збереження психічного здоров'я та організація психосоціальної підтримки в закладах освіти.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я включає «суб'єктивне благополуччя – стан благополуччя, при якому людина реалізує свої здібності, автономію, компетентність, залежність від поколінь, інтелектуальний та емоційний потенціал тощо». Окрім того, ВООЗ зазначає, що благополуччя людини охоплює реалізацію її здібностей, подолання звичайних життєвих стресів, здатність протистояти звичайним життєвим стресам, продуктивно працювати й робити внесок у свою громаду.

Відповідно до чинного законодавства психологічна служба (практичний психолог і соціальний педагог) є необхідним компонентом у системі освіти, що здійснює психосоціальну підтримку й забезпечує розвиток особистісного, інтелектуального та професійного потенціалу учасників освітнього процесу. Головна мета психосоціальної підтримки полягає у зміцненні психічного здоров'я, сприянні психосоціальному благополуччю, підвищенню

життєстійкості всіх учасників освітнього процесу, що забезпечується через основні напрями роботи: просвітницьку, діагностичну, корекційну, консультативну, профілактичну та зв'язки з громадськістю. Особливістю психосоціальної підтримки в Харківському ліцеї № 87 є те, що вона відбувається в дистанційному форматі, з використанням сучасних технологій, сервісів GoogleMeet, Zoom, Viber, Telegram задля взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Психосоціальна підтримка – це система заходів, спрямованих на повернення особи до активного життя та праці, відновлення соціального статусу і формування в особи якостей, установок щодо пристосування до умов нормальної життєдіяльності шляхом правового й матеріального захисту, формуванням здатності до самостійного задоволення своїх повсякденних життєвих потреб, відновлення або налагодження нових соціальних зв'язків. Практика надання психолого-соціальної підтримки показує, що одним з основних принципів такої роботи має бути допомога для самодопомоги. Саме такий підхід дозволяє уникнути формування споживацького ставлення до допомоги, мобілізує ресурси осіб, які опинились у критичному становищі, та допомагає сформуванню більш відповідальне ставлення до свого життя, набуваючи навичок стресостійкості й турботи про себе.

Відповідно до Аналітичної та Концептуальної записки щодо діяльності психологічної служби в системі освіти та надання психосоціальної підтримки, розроблених Міністерством освіти і науки України за підтримки ЮНЕСКО, актуальними заходами щодо захисту психічного здоров'я та психосоціальної підтримки є профілактика й раннє виявлення, міжсекторальна взаємодія, соціально-емоційне навчання.

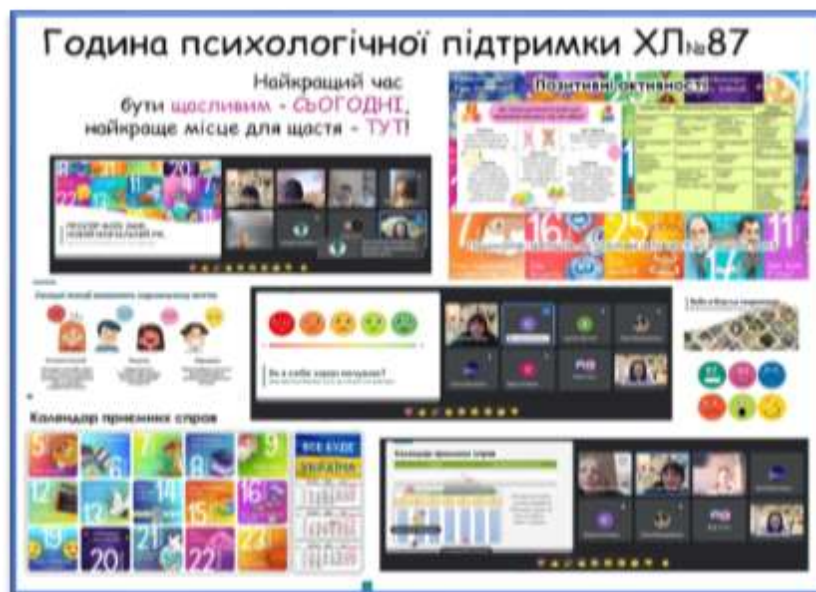
Профілактика та раннє виявлення проблем мають вирішальне значення для своєчасного реагування та попередження труднощів із психічним здоров'ям. Якщо вчасно помітити реакції на ці стресори та мінімізувати їхній вплив, то з часом прояви проблем із психічним здоров'ям можуть зникнути. Тому ***фахівці психологічної служби закладу освіти відповідно до актуального запиту сконцентрували свою увагу на таких напрямках.***

Консультування: в онлайн режимі на платформах GoogleMeet, каналах зв'язку Zoom, Telegram і в телефонному режимі. У створених Viber- і Telegram-чатах «Психологічна підтримка для батьків» систематично публікуються корисна інформація щодо підтримки дитини, поради щодо організації навчання в дистанційному форматі та змістовного спільного проведення дозвілля з дітьми. Надаються

рекомендації, доступні для самостійного застосування батьками вправи, спрямовані на зниження рівня тривожності, заспокоєння дітей, вправи з психогімнастики, рухливі, розвивальні ігри тощо. Регулярно пропонуються батькам онлайн-книги, які сприяють підвищенню рівня психологічної компетенції, які можна читати й переглядати в інтернет-ресурсах безкоштовно.

Корекційно-розвиткова робота, індивідуальна та групова, з дітьми відбувається із застосуванням елементів арттерапії (мабуть, один із найефективніших методів у боротьби зі стресом, особливо в умовах війни, здатний поліпшити психологічний стан людини) та казкотерапії. Особлива увага приділяється формуванню відчуття безпеки, стабілізації емоційної сфери особистості, створенню простору для формування адаптивних копінг-стратегій, формуванню психосоціальної стійкості до стресу та позитивної життєвої перспективи.

Діагностичний напрям роботи в дистанційному форматі має багато обмежень. Ця робота потребує безпосереднього контакту зі здобувачами освіти, дотримання етичних принципів, конфіденційності та інших. Тому можливі онлайн-опитування (анкетування) проводяться за допомогою Google-форм або надаються посилання на ресурси, рекомендовані МОН (наприклад, Державна служба зайнятості <https://profi.dcz.gov.ua/tests/>, Всеукраїнський проект із профорієнтації та побудови кар'єри <https://hryoutest.in.ua/>).

Профілактичний напрям роботи. У межах цього напрямку актуальним залишається питання підтримки безпечного освітнього середовища. Попередження кібер-булінгу, навчання дітей будувати дружні стосунки, проведення виховних зустрічей із попередження девіантної поведінки – ця відповідальність покладається не тільки на фахівців психологічної служби закладу освіти, але й на класних керівників, бо саме вони мають найбільший зв'язок з учнями та їхніми батьками, сприяють налагодженню конструктивної взаємодії, формуванню навичок ненасильницької комунікації, допомагають у формуванні толерантного ставлення учасників освітнього процесу один до одного.

Особлива увага приділяється захисту прав здобувачів освіти й захисту від будь-яких видів і форм насильства, оскільки в період воєнного стану кількість випадків насильства може збільшуватися, особливо це стосується дітей із сімей, які опинились у складних життєвих обставинах. На вебсайті закладу освіти регулярно оновлюється інформація щодо попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації, оприлюднені телефони гарячих ліній та контактна інформація фахівців, відповідальних за захист прав та інтересів дитини.

У рамках інформаційно-просвітницької та профілактичної роботи надаються рекомендації щодо формування конструктивних способів вирішення складних життєвих ситуацій, шляхів подолання злочинності серед неповнолітніх, способів формування культури поведінки та навичок здорового способу життя, правил особистої безпеки в разі виїзду за кордон.

Зв'язки з громадськістю (міжсекторальна взаємодія). Заходи з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки не можуть виконуватися закладами освіти повністю самостійно, а лише в координації з іншими секторами – охорони здоров'я, соціального

захисту, юстиції, праці тощо. Психологічна служба нашого ліцею активно співпрацює з представниками Холодногірського відділу поліції ГУНП в Харківській області за програмою «Шкільний офіцер». Проводяться заняття з дітьми 1–11 класів із питань безпечної поведінки, громадянської адміністративної обізнаності, розуміння прав і обов'язків здобувачів освіти. Сумісно з Центром соціальних служб Холодногірського району надається соціальна підтримка особам, які потребують допомоги.

Оскільки міжсекторальна взаємодія та процедура перенаправлення ще не затверджена в Україні, особлива увага приділяється допомозі та підтримці здобувачів освіти щодо подолання труднощів у навчанні, запобігання наслідкам війни для психічного здоров'я шляхом упровадження соціально-емоційного навчання (СЕН). **Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН)** – це міжнародна програма, покликана сприяти соціально-емоційному й етичному навчанню в системі освіти. Програма СЕЕН базується на філософії та методиці, яка протягом 20 років створювалася, апробувалася й удосконалювалася міжнародною командою науковців Університету Еморі (Атланта, США). Підґрунтям для них стали праці з емоційного інтелекту Деніела Гоулмена та кращі світові освітні практики, а натхненням – заклики Далай-лами XIV до миру, порозуміння, співпереживання та усвідомлення того, що для всіх людських істот спільним домом є планета Земля.

Пілотування програми СЕЕН в Україні здійснює громадська організація «ЕдКемп Україна» на базі 26 шкіл у рамках загальнонаціонального шкільного експерименту за участю Інституту модернізації змісту освіти, Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (наказ МОН від 18.11.2019 р. № 1431) та за підтримки GIZ Civil Peace Service Ukraine (Громадська служба миру – GIZ Україна).

«Тут упроваджується СЕЕН». Саме такий сертифікат-дозвіл на імплементацію програми СЕЕН отримав наш ліцей. Наш заклад пройшов довгий шлях від всеукраїнського конкурсу серед 1200 шкіл до захисту плану-імплементації програми СЕЕН у

закладі освіти. Занурення в СЕЕН у школі здійснюють Іванова Алла Дмитрівна, заступник директора, та Бутова Оксана Миколаївна, практичний психолог, які пройшли конкурсний відбір, очний тренінг і опанували базові концепти й педагогічні системи програми СЕЕН, її зв'язок зі стандартами НУШ, набули навичок фасилітаторської роботи та проведення уроків із використанням СЕЕН, розробили план імплементації СЕЕН у закладі освіти.

Заручившись підтримкою батьківської спільноти на загальношкільних батьківських зборах (протокол № 2 від 04.05.2023 р.), педагогічною радою (протокол № 1 від 31.08.2023 р.) було ухвалено рішення імплементації програми СЕЕН у закладі освіти на 2023 – 2027 роки. Упровадження цієї програми підтримує педагогіку партнерства, передбачає взаємодію вчительства, учнівства та батьківства, допомагає підтримувати сучасне безпечне освітнє середовище та забезпечувати надання якісної психосоціальної підтримки всім учасникам освітнього процесу. Основні кроки роботи педагогічного колективу презентовано в досвіді щодо організації психосоціальної підтримки задля збереження психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу, яким ми хочемо поділитися з освітянською громадою.

*Андрій Карась, директор ліцею
Алла Іванова, заступник директора з НВР
Оксана Бутова, практичний психолог
Катерина Насонова, соціальний педагог*

Комунальний заклад
«Дергачівський ліцей № 1 імені Данила Бакуменка»
Дергачівської міської ради Харківської області

Адреса: вул. Золочівський шлях,
буд. 58, м. Дергачі, Харківська обл., 62303
Телефон: +380501307055
E-mail: shoolder1@ukr.net
Сайт: <http://dergachi-school1.edu.kh.ua/>

Тема: «Упровадження новітніх здоров'язбережувальних технологій у дистанційному освітньому процесі ліцею в умовах воєнного стану»

Сучасні здоров'язбережувальні технології навчання та виховання культури здоров'я учасників освітнього процесу, на нашу думку, є досить актуальними. Тому саме цю номінацію ми обрали для участі в онлайн-виставці ефективного педагогічного досвіду і хочемо поділитися власними наробками з означеного питання.

У 2022 році наше місто було в тяжких умовах: постійні обстріли, повітряні тривоги, кібератаки, щоденні людські втрати – ось та реальність, у якій ми опинилися. Змінилася форма освітнього процесу – перейшли на дистанційне навчання. І постало питання організації діяльності ліцею в умовах воєнного стану. Це потребувало від адміністрації, педагогічного колективу особливої відповідальності, працездатності, єдності, підтримки, а пріоритетним завданням залишилося збереження життя та здоров'я дитини, дотримання нею правил безпечної поведінки в умовах воєнного стану, уміння адаптуватися в ситуації.

Ураховуючи значущість окресленої проблеми, у ліцеї створили систему роботи щодо застосування сучасних здоров'язбережувальних технологій, адже головною метою педагогічного колективу залишається знаходження шляхів залучення молодого підростаючого покоління до якісного здорового життя. **Ми виділили чотири основні напрями роботи педагогів закладу освіти в умовах воєнного стану:**

- створення в ліцеї «Кабінету безпеки»;
- виховання здорового способу життя засобами уроків фізичної культури;
- мотивація на здоровий спосіб життя та підвищення культури здоров'я в умовах соціального проєкту «Активні парки Дергачівщини»;
- соціалізація дитини в безпечних просторах громади.

За [рекомендаціями](#) Міністерства освіти і науки України щодо створення та забезпечення функціонування класів безпеки, розпорядження голови Дергачівської військової адміністрації творча група педагогів ліцею на чолі з директором у серпні 2023 року спільно з батьківською громадськістю, за сприянням керівництва Дергачівської міської ради, Управління освіти, культури, молоді та спорту, працівників ДСНС, поліції створила інформативний, мобільний, сучасний «Кабінет безпеки». Він наповнений цікавими іграми, дидактичними матеріалами, посібниками, придбано відповідне обладнання. У кабінеті є зони для засвоєння учнями практичних навичок з основ пожежної та протимінної безпеки, дорожнього руху, правил поведінки під час сигналу «Повітряна тривога», надання домедичної допомоги, знання стресового напруження.

Фото 1. Заняття в кабінеті безпеки

З початку навчального року (з вересня по грудень) ми мали можливість очно (ситуація дозволяла) використовувати кабінет безпеки для проведення позакласної роботи з питань безпеки життєдіяльності: зустрічі з працівниками різних служб, різноманітні квести, подорожі, конкурси, вікторини. Тьютори-педагоги кабінету безпеки Винограденко К.В. і Козловцева А.І. організували просвітницьку діяльність таким чином, що учні із захопленням брали участь в усіх заходах. У січні умови змінилися, і педагоги, класні керівники використовують кабінет дистанційно для заочних тематичних екскурсій, онлайн зустрічей в окремих зонах. Серед закладів освіти Дергачівської громади наш ліцей визнано опорним із питання безпеки життєдіяльності.

Упродовж історії нашої школи поняття «здоров'я, фізична культура і спорт, туризм, навчання в русі, мотивація здорового способу життя, загальнолюдські цінності» були ключовими в роботі

педагогічного колективу останні десятиліття. Особливо зросла їх значущість в умовах Нової української школи, коли наш заклад став базовим у Харківській області за напрямом «Фізична культура і спорт», «Здоров'язбережувальна технологія «Навчання в русі»». В умовах воєнного стану ці пріоритети не втратили свою актуальність, а уроки фізичної культури набули особливого значення у формуванні основ культури здоров'я. У зв'язку з тим, що під час дистанційного навчання учні не мають рухливих перерв, постійно знаходяться перед гаджетами, і лише урок фізичної культури дає їм можливість рухатися, учителі фізичної культури стежать, щоб цей рух був активним. Педагоги Желтобрюх С. М., Єрмолович О. М., Андрющенко А. Р. розробили рекомендації для підвищення фізичної активності здобувачів освіти в умовах дистанційної освіти. Вони пропонують використовувати різні засоби, виходячи з того, що є в кожного учня вдома, наприклад: тенісний м'яч – шкарпетки, яблуко, папір обмотаний скетчем; великий м'яч – округла іграшка, округла подушка, надувна куля; гімнастична палиця – рушник, скручений у трубочку, іграшка, схожа на довгу палицю; фішки (конуси) – будь-які іграшки, пляшки, предмети. Учителі під час дистанційних занять фізичною культурою за допомогою інтернет ресурсів демонструють фізичні вправи, аби створити в учнів уявлення про правильність їх виконання, мотивують систематично займатися фізичними активностями й отримувати усвідомлений результат не лише на уроках, а й у позаурочний час.

Фото 2. Урок фізичної культури в 4-А класі (учитель Желтобрюх С. М.)

Наші вчителі й учні є активними учасниками міського соціального проєкту «Активні парки Дергачівщини», що сприяє вихованню культури здоров'я, руховій активності, мотивації здорового

способу життя. Саме у спортивно-оздоровчому комплексі «Зевс», який було відкрито у вересні 2021 року, учителі фізичної культури разом з учнями, згідно з графіком – двічі на тиждень, проводять різноманітні спортивно-оздоровчі активності. Спочатку відвідування дітьми комплексу були малочисельні, а сьогодні це декілька команд ліцеїстів, які з величезним бажанням займаються фізичною культурою і спортом, удосконалюють фізичні здібності, виявляють, розвивають вольові риси, що сприяє загартованості, фізичній досконалості.

В умовах дистанційного навчання діти віддалилися одне від одного, не мають живого спілкування – і це накладає певний відбиток: вони замкнені, усамітнені, охоплені страхом. У такій ситуації перед педагогічним колективом постало завдання знайти можливість спонукати дітей до «живих» зустрічей. У нагоді стали безпечні простори, створені в громаді. Кожен клас отримав можливість зустрітись у безпечному просторі, обійнятися, поспілкуватися.

Фото 3. Відпрацювання навичок з баскетболу в спортивно-оздоровчому комплексі «Зевс»

Учні разом з адміністрацією, педагогами та батьками проводять години спілкування, відпочивають, надолужують освітні втрати, беруть участь в акціях благодійних фондів, долучаються до різних активностей. Такі зустрічі створюють психоемоційні комфортні умови, спонукають до миттєвого та критичного мислення, рухової активності, запобігають розвитку депресійних і психічних розладів, відновлюють реальне спілкування з однолітками та вчителями. Також проведені заняття розвивають особистісну відповідальність, патріотичні почуття, взаємодопомогу й підтримку. Ми усвідомлюємо, що в контексті здоров'язберезувальної діяльності закладу навіть в умовах воєнного

стану особливо актуальним є збереження та зміцнення всіх видів здоров'я, а особливо психічного. Тому співпраця адміністрації, класних керівників, учителів-предметників із практичним психологом ліцею Філіпович Н. М. стала системною та пріоритетною. Індивідуальні консультації, групові тренінги з ментального здоров'я – це щоденна робота, яка проводиться не лише дистанційно, а все частіше переноситься в безпечний освітній простір.

Ми усвідомлюємо, що серед найбільш впливових факторів формування та збереження здоров'я все ж таки залишається школа, навіть якщо вона онлайн-школа. Завдяки своїй «масштабності» школа продовжує закладати «фундамент» освіченості, культури, здорового способу життя, патріотизму.

Фото 4. Зустріч дітей із психологом у безпечному просторі

В умовах воєнного стану колектив не розгубився та у співпраці з громадою, використовуючи її можливості, сконцентрував увагу й зусилля для вирішення найголовнішого питання – збереження здоров'я дитини: фізичного, психічного, соціального, духовного. Це було і буде актуальним завжди, бо здоров'я нації – соціальна цінність, невід'ємна частина суспільного багатства. Від фізично й духовно здорового громадянина залежить майбутнє держави: економічне, соціальне, політичне, культурне, духовне. І сьогодні чотири основні напрями роботи ліцею з означеної проблеми реалізовані. У кабінеті безпеки, який сьогодні працює в дистанційному форматі, ліцеїсти різних вікових категорій навчаються базових понять основ безпечного

середовища, педагоги формують в учнів стійку мотивацію на необхідність безпечної життєдіяльності та здорового способу життя. Більшість учнів займаються фізичною культурою та спортом, удосконалюють фізичні здібності, виявляють і розвивають вольові риси, що сприяє загартованості, фізичній досконалості. Наші учні активні й успішні, вони прагнуть до саморозвитку та самовдосконалення, тому є учасниками різноманітних творчих конкурсів, переможцями II та III етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад, учениця 9 класу стала переможницею IV етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка.

Отже, незважаючи на виклики сьогодення, ми працюємо заради світлого майбутнього нашої держави. У пріоритеті ставимо фізичне та духовне здоров'я особистості, бо така людина здатна творити та йти до поставленої мрії.

***Ніна Зенькова, директор ліцею,
заслужений працівник освіти України***

**Комунальний заклад «Слатинський ліцей»
Дергачівської міської ради Харківської області**

Адреса: 62321, вул. Центральна, будинок 17 «Л»,
селище міського типу Слатине, Дергачівський район,
Харківська область, Україна
E-mail: schoolslatino@ukr.net
Сайт: <http://slatino.edu.kh.ua/>
Телефон: +38(05763) 41 294

Тема: «Соціально-інклюзивний простір без меж: реалії та перспективи
КЗ «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської
області»

Комунальний заклад «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області довготривалий час працював над формуванням інклюзивного освітнього середовища в умовах реалізації соціального проєкту «Без меж». Упровадження цього проєкту щодо створення інклюзивно-освітнього простору, інтеграції «особливої дитини» в загальний простір визначилося як незаперечна користь для суспільства.

Створений інноваційний інклюзивно-освітній простір у ліцеї, формування особистісно орієнтованого й компетентісного підходів до навчання та виховання в закладі загальної середньої освіти, система надання спеціальних освітніх і фахових послуг в умовах реалізації інклюзивної освіти дозволило ефективно вирішити проблему соціалізації «особливої» дитини.

Готовність керівника ЗЗСО до організації інклюзивного навчання являла собою багатоаспектне утворення, що містило комплекс умінь, знань, мотивів і особистісних характеристик, які здійснюють ефективне

управління організацією інклюзивного навчання в умовах освітніх трансформацій.

Кожен керівник закладу загальної середньої освіти є менеджером освітнього процесу й відіграє важливу роль в адаптації інклюзивного освітнього простору для дітей з ООП. Готовність керівника ЗЗСО до організації інклюзивного навчання зумовлена процесом, що був спрямований на підвищення рівня вмінь керівників застосовувати гнучку процедуру управління, перерозподіляти освітні ресурси, урізноманітнювати вектори освітніх послуг, актуалізувати професійний потенціал педагогічних працівників колективу, проводити роз'яснення серед батьків, захищати права дітей з ООП на рівний доступ до якісної освіти.

Тому, сконцентрувавши увагу на основних позиціях соціального проєкту, я взяла участь у проведенні чотирьох тренінгів щодо роботи з дітьми з ООП. Ми знайомилися зі спеціальними методичними практиками, створювали комунікаційну платформу для батьків і фахівців для надання індивідуальної підтримки дітям із соціальними та навчальними труднощами; дізналися про нормативно-правову базу інклюзивної освіти; створили циклограму адміністративної діяльності закладу; розробляли індивідуальну програму розвитку й обговорили можливості створення ресурсної кімнати та її використання для дітей з ООП.

Наш заклад освіти став учасником тренінгу «Світове кафе» (тренер Бозілька Шедліх – засновниця громадської організації Sudost Europa Culture). Освітній спільноті була представлена доповідь «Виклики керівників закладів загальної середньої освіти в організації інклюзивного навчання». На цій зустрічі ми ознайомилися з досягненнями німецької системи інтеграції дітей з ООП.

Також брали участь у I районному форумі «Освітні паралельні світи», де для керівників була представлена пісочна анімація, що відображала переваги впровадження інклюзивної освіти в громаді.

На тематичних секційних засіданнях учасники активно обговорювали такі питання:

соціально-інклюзивного простору, розуміння термінів «соціально-інклюзивний простір» та «інклюзія». Також на заході було зроблено висновок про те, що основна ідея інклюзивної освіти полягає в постійному моніторингу навчального середовища з метою врахування потреб і здібностей учасників освітнього процесу та постійного пошуку ефективних шляхів задоволення індивідуальних освітніх потреб усіх дітей.

Делегація менеджерів освіти Дергачівщини відвідала Талліннський Лінамяєський ліцей (Естонія). Міжнародна співпраця сприяла створенню єдиного психологічного простору для дітей з ООП. Запроваджено систему ефективного психолого-педагогічного супроводу процесу інклюзивного навчання через взаємодію діагностико-консультативної, лікувально-профілактичної та соціально-трудової діяльності дітей.

Заклад освіти став учасником районного конкурсу соціальної реклами «Стань особливим – стань дружнім», мета якого – формування толерантного ставлення та поваги до особливих дітей. У конкурсі взяли участь лідер Дергачівської молодіжної громадської організації «Нове покоління Дергачівщини» та учні інклюзивних класів ліцею.

Керівник ліцею була учасницею районної конференції «Інклюзивна освіта: простір без меж», на якій розглядалися питання організаційно-методичних засад інклюзивної освіти, танцювально-рухливої терапії в роботі з дітьми з ООП та створення інклюзивно-ресурсного центру.

Важливим аспектом у запровадженні інклюзивної освіти стало налагодження партнерських стосунків із батьками дітей з ООП. Наш ліцей – учасник районного батьківського форуму «Толерантність без меж», у межах якого діяли локації: психологічна вітальня «Інклюзивно-ресурсного центру», «Інформаційна хвиля» спеціалізованого центру для дітей з особливостями розвитку «Ладо», літературний меседж видавництва «Ранок», фотозона та виставка малюнків «Толерантність без меж». На пленарному засіданні була представлена моя доповідь за темою «Розвиток інклюзивного середовища в умовах концепції «Школа – родина».

З метою формування толерантного ставлення, виховання поваги одне до одного, до «особливих дітей» узяли участь у районному конкурсі відеороликів: представили соціальне відео «Коли ми разом, наші можливості без меж».

У 2016 році ліцей став переможцем проєкту щодо реалізації програми «Сприяння соціальній згуртованості та інтеграції внутрішньо переміщених осіб на сході України», який реалізовувався у 2016/2017 роках фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, відкрито інклюзивну групу «Мамине щастя».

Для забезпечення якісного навчання дітей з ООП в закладі створено творчу групу з педагогів початкової ланки, дошкільного підрозділу. Учителі, асистенти вчителів, вихователі, асистенти вихователів та інші фахівці вивчали нормативні документи, методичні рекомендації, колективно розробляли календарно-тематичні плани, добирали навчальну літературу, дидактичні матеріали. Така сумлінна цілеспрямована робота дозволила отримати значні результати.

Сформовано чітку мережу класів і груп дошкільного підрозділу з інклюзивною формою навчання. У 2016-2017 навчальному році в закладі відкрито 1 клас з інклюзивною формою навчання, до якого було зараховано три дитини з тяжким порушенням мовлення.

У 2023-2024 навчальному році відкрито 8 класів з інклюзивною формою навчання, до яких було зараховано 11 дітей.

Заклад освіти реалізує мініпроєкт «Арттерапія душі», у межах якого проводиться казкотерапія, денс-терапія, терапія музикою, спортивна ігротерапія, терапія образотворчого мистецтва та фітотерапія. Активно працюють артстудії класів з інклюзивного навчання: «Доброта», «Радість», «Веселка», «Мамине щастя», «Щире серце».

У закладі в межах менторської програми «Запровадження інклюзивної освіти в школах і дитячих садках Харківської області» проходять семінари-тренінги для педагогічних працівників. Організатором тренінгу є Благодійний Фонд «Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH». У програмі заходів висвітлюються важливі теми, що допомагають заглибитись у проблеми інклюзивного навчання та зрозуміти, як саме можна сформувати повноцінний освітній простір для кожної дитини, а саме: особливості розвитку дитини з ООП; перспективи впровадження концепції соціальної інклюзії сімей та інноваційні технології для діагностики й корекції поведінки дітей з ООП.

Не менш важливого значення керівник закладу надає участі вчителів у різноманітних формах методичної роботи (міських, обласних, Всеукраїнських і Міжнародних).

До прикладу, педагогічний колектив ліцею отримав срібну медаль і диплом переможця в Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2019» у номінації «Сучасний вектор розвитку інклюзивної освіти в Україні» (м. Київ).

У вересні 2022 року в Одесі за модельною навчальною програмою «Фізична культура» (Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» спільно з Комітетом з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України) взяли участь у роботі науково-практичного семінару «Заклад освіти – територія здоров'я».

У грудні 2022 року відбулася Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ), де педагоги ліцею виступили з доповідями за напрямом «Здоров'язбережувальні технології. Безпечний та здоровий спосіб життя. Формування ціннісних орієнтацій особистості в освітньому процесі» та за темою «Збереження і зміцнення здоров'я

засобами варіативного модуля «Велоспорт»». Тези доповіді опубліковані в електронному збірнику матеріалів і розміщені на сторінці ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

У 2022 році творча група комунального закладу «Слатинський ліцей» посіла II місце у XXII обласній тематичній онлайн-виставці ефективного педагогічного досвіду «Освіта Харківщини XXI століття» у номінації «Забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості дитини шляхом якісної організації освітнього процесу на принципах наступності й перспективності між дошкільною та початковою освітою», де було висвітлено досвід роботи з питань інклюзивного навчання.

У січні 2023 року вчитель географії взяла участь у Міжнародному конкурсі творчих робіт і навчально-методичних розробок педагогів «Методична система ефективного вчителя» («Perspectiva Plus» Республіка Чехія), де презентувала свій досвід роботи.

У 2023 році керівник закладу взяла участь у Всеукраїнському фестивалі «Сучасне дошкілля під крилами захисту» (м. Київ) у номінаціях: Сучасні якісні практики реалізації освіти дітей в інклюзивному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти, тема досвіду: «Формування інклюзивного освітнього середовища в дошкільному підрозділі ліцею в умовах реалізації соціального проєкту «Без меж»; Сучасні якісні практики реалізації змісту освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі» (інваріантний складник) БКДО, тема досвіду: «Формування екологічного світорозуміння дошкільників».

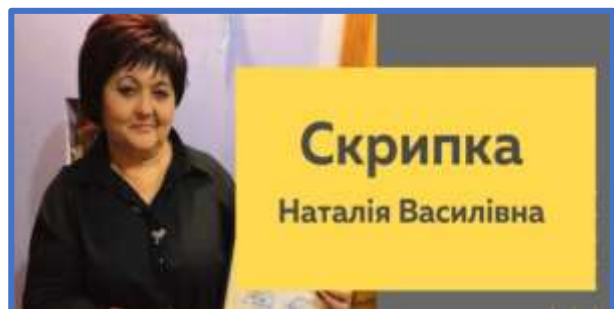

У квітні 2023 року керівник закладу пройшла навчання, організоване Державною службою якості освіти України спільно з експертами проєкту SURGe «Курс для директорів закладів загальної середньої освіти із забезпечення якості інклюзивного навчання для дітей з ООП».

Результати роботи закладу з питань організації інклюзивного навчання вивчено та заслухано на засіданні методичної ради Управління освіти, культури, молоді та спорту Дергачівської міської ради. Представлено досвіди роботи ліцею з таких тем: «Формування інклюзивного освітнього середовища в ліцеї в умовах реалізації соціального проєкту «Без меж»»; «Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою для досягнення цілісного розвитку особистості, неперервності здобуття освіти в умовах реалізації Нової української школи»; «Здоров'язбережувальні технології. Безпечний та здоровий спосіб життя. Формування ціннісних орієнтацій особистості в освітньому процесі».

Досвід роботи ліцею з питання формування інклюзивного середовища в ЗЗСО надруковано у виданнях «Сучасний педагогічний досвід освітян України», 2020 (м. Київ) та «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», 2019 (м. Суми), Всеукраїнський проєкт «Успішний керівник у новому освітньому просторі України», 2020 (м. Київ), отримали диплом переможця, ліцей занесено до книги Національної академії педагогічних наук України як кращий заклад.

Наталія Скрипка, директор ліцею

Комунальний заклад «Харківський інклюзивно-ресурсний центр № 1 Харківської міської ради»

Адреса: 61123, вул. Гвардійців-Широнінців, 38 Г,
м. Харків

E-mail: kharkiv_IRC@ukr.net

Веб-сайт: <http://kharkivirc.klasna.com>

Телефон: +38(057)725-17-42.

Тема: «Створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами через надання корекційно-розвиткових і психолого-педагогічних послуг комунальним закладом «Харківський інклюзивно-ресурсний центр № 1 Харківської міської ради».

Комунальний заклад «Харківський інклюзивно-ресурсний центр № 1 Харківської міської ради» (далі – КЗ «ХІРЦ № 1») утворено та зареєстровано у встановленому законодавством України порядку 19 червня 2018 року за рішенням 19 сесії Харківської міської ради Харківської області від 18.04.2018 № 1075/18.

Метою діяльності закладу є забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами (далі – з ООП) на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, у тому числі в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття

освіти шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи.

Основними завданнями КЗ «ХІРЦ №1» є :

- 1) проведення комплексної оцінки та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб у разі встановлення у них особливих освітніх потреб;
- 2) надання рекомендацій закладам освіти щодо розроблення індивідуальної програми розвитку особи;
- 3) консультування батьків, інших законних представників особи з особливими освітніми потребами щодо особливостей її розвитку;
- 4) надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям з особливими освітніми потребами;
- 5) ведення обліку осіб, які звернулися до КЗ «ХІРЦ №1», шляхом формування їх електронного переліку в автоматизованій системі «Інклюзивно-ресурсний центр».

У період воєнного стану додатковими завданнями КЗ «ХІРЦ №1» є:

- 1) створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами;
- 2) проведення комплексної оцінки, у тому числі повторної, та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб з особливими освітніми потребами, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування);
- 3) надання інформації батькам (іншим законним представникам) особи з особливими освітніми потребами, які переїхали на тимчасове місце проживання в межах України, про заклади освіти, у яких можна продовжити здобуття освіти й можливість отримання психологічної, соціальної та іншої допомоги для дітей, які зазнали психологічної травми.

Незважаючи на всі виклики сьогодення, КЗ «ХІРЦ №1» продовжує реалізовувати завдання, покладені державою на центр, за змішаною формою роботи. Ми працюємо в онлайн і офлайн режимах. Діяльність закладу забезпечують 20 фахівців (практичні психологи, учителі-логопеди, учителі-дефектологи, учителі-реабілітологи) і 5 працівників

(секретар-друкарка, головний бухгалтер, бухгалтер, завгосп, прибиральниця). Простір центру відкрито для всіх, незалежно від здібностей, особливостей розвитку, місця проживання. Ми намагаємося створювати безпечну, приємну атмосферу в закладі, забезпечувати доброзичливий прийом, сприяти створенню відчуття комфорту та прийняття.

За час війни нашими відвідувачами були 1574 особи з особливими освітніми потребами та їх батьки, керівники управління освітою міста Харкова, директори шкіл, завідувачі закладів дошкільної освіти, викладачі, студенти закладів вищої освіти, представники громадських організацій.

За всі роки роботи на обліку КЗ «ХІРЦ №1» перебуває 4982 особи з ООП.

Основні напрями діяльності КЗ «ХІРЦ №1» щодо створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами :

1. Психолого-педагогічна підтримка.

Цей напрям включає в себе низку професійних аспектів: надання рекомендацій щодо адаптації та модифікації освітніх програм до особливих потреб дітей та учнів; забезпечення доступу осіб з ООП до психологічної, логопедичної, дефектологічної та реабілітаційної підтримки, корекційної допомоги; надання додаткових ресурсів і психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу.

2. Реалізація індивідуального підходу.

У роботі фахівці КЗ «ХІРЦ №1» ураховують індивідуальні потреби кожної дитини, особливості розвитку, пропонують методи, прийоми роботи з особами з ООП. Для нас важливо створити умови для безпеки, благополуччя та успіху кожної особливої дитини.

3. Створення інклюзивного середовища.

Цей напрям передбачає формування доброзичливої та підтримуючої атмосфери в закладах освіти, де кожна дитина має почуватися прийнятою, важливим членом колективу. Для цього фахівці КЗ «ХІРЦ №1» надають адресні рекомендації педагогічним працівникам, керівникам закладів освіти щодо створення умов організації безпечного та якісного освітнього середовища, у тому числі під час дистанційного навчання осіб з ООП.

4. Професійне навчання, професійна підтримка.

Фахівці центру з метою забезпечення якісної підтримки осіб з ООП постійно навчаються та передають знання іншим фахівцям, членам Команд психолого-педагогічного супроводу, батькам про

особливості навчання та розвитку осіб з ООП, щодо розроблення індивідуальних програм і стратегій підтримки.

5. Співпраця КЗ «ХІРЦ №1».

З метою підвищення уваги_спільноти до осіб з ООП, переваг і перспектив інклюзивного навчання КЗ «ХІРЦ №1» інформує громаду про діяльність закладу, взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, закладами охорони здоров'я, закладами (установами) соціального захисту населення, службами у справах дітей, громадськими організаціями.

Отже, діяльність КЗ «ХІРЦ №1» спрямована на розвиток стратегій інклюзивного навчання та створення безпечного освітнього середовища для інтеграції та соціальної адаптації осіб з ООП, що передбачає організацію такого процесу, у якому ставляться конкретні завдання, цілі відповідно до потенційних можливостей та особливих потреб дітей.

Своєчасне звернення до інклюзивно-ресурсного центру дає можливість скористатися перевагами раннього втручання, попереджає вторинні ускладнення в розвитку, труднощі в подальшому житті дитини. Важливо вчасно помітити прояви труднощів у дитини й виробити план дій щодо подолання та запобігання їх переростанню в більш серйозні проблеми, що сприятиме соціалізації та самореалізації осіб з ООП.

Тісна взаємодія фахівців, батьків, педагогічних працівників сприяє визначенню та своєчасному розкриттю потенціалу дитини, допомагає знайти її місце в суспільстві, відчувати себе впевненою, потрібною, а значить – щасливою людиною.

Тож запрошуємо до співпраці з КЗ «ХІРЦ № 1» батьків, педагогів, усіх, хто небайдуже ставиться до долі дітей з особливими освітніми потребами!

Ірина Вишнева, директор КЗ «ХІРЦ № 1»

Електронне видання

Редактор: *Писаренко Тетяна*

Технічне та художнє оформлення: *Семисошенко Севіль*

Матеріали підготувала: *Галушко Наталя*

Харківська академія неперервної освіти
61057, м. Харків, вул. Пушкінська, 24,
тел./факс (057) 731-21-31,

Е-mail: kvnz.hano@gmail.com

neperervna2001@gmail.com

Web-сайт: www.edu-post-diploma.kharkov.ua